

Sultâni-Yegâh A ğ ı r S e m â i

Nihân Ettim Seni Sînemde Ey Meh-pâre Cânımsın

NEY

Hammâmizâde İsmâil Dede Efendi

Usûlü : **Aksak Semâi** [10/8]

Ah Ni hân et tim se ni si nem de Ey meh pâ
re câ nım sîn Ca nım ye le lel le lel le lel
li mi rim te re lel le lel le lel lel li a man
a ma na ma na man be li ya rim hey ca nım rim
Meyan
hey ca nım Ah Gö nül sen de gö züm ha ki de
rin de ey şe hi dev ran Ca nım ye le lel le lel
le lel lel li mi rim te re lel le lel le lel lel
li a man a ma na man a man be *Meyan Sonu*
li ya rim hey ca nım Ah Be nim
câ nü ci hâ nım rû zü şeb vir di ze bâ nım
sîn Ca nım ye le lel le lel le lel lel li mi rim te
re lel le lel le lel lel li a man a

**Nihân ettim seni sinemde Ey! meh-pâre cânımsın
Benim Râz-ı derûnum sevdiğim dilber nihânımsın
Gönül sende gözüm hâk-i derinde Ey! meh-i devrân
Benim cân ü cihânım rûz ü şeb vird-i zebânımsın**

Türk Hânende, Neyzen ve Bestekâr

Hammamizade

İsmail Dede

Efendi

[(İstanbul, 09.01.1778) - (Mekke, 29.11.1846)]

Hamamizade takma adıyla tanınan İsmail Dede Efendi sesinin güzelliği ve müzik yeteneği çok küçük yaşta ortaya çıkınca, dönemin ünlü müzikçilerinden Uncuzade Mehmet Emin Efendi'den özel dersler almaya başladı. 1798'de Yenikapı Mevlevihanesi şeyhi Ali Nutki Dede'ye bağlandı; ertesi yıl "çile"sini tamamlayarak "dede" oldu. Çiledeyken bestelediği ilk şarkısıyla padişah Selim III'ün dikkatini çekti, art arda bestelediği yapıtlarla dönemin gözde bestecileri arasına girdi; yüksek saray görevlerinden padişah musahipliğine ve müezzinbaşılığa atandı. Selim III'ten sonra Mahmut II'nin de yakın ilgi ve desteğini gören İsmail Dede Efendi, bir yandan Saray fasıllarına hanende (ses sanatçısı) olarak katılırken, bir yandan da Enderun'da ve Yenikapı Mevlevihanesi'nde müzik dersleri verdi. İsmail Dede Efendi, hacca giderken yakalandığı koleradan öldü.

Yetiştirdiği çok sayıda öğrenci arasında özellikle, kendisinden sonra 19. Yüzyılın en büyük bestecileri arasında yer alan Zekâi Dede, Dellalzade İsmail Efendi ve Eyyubi Mehmet Bey sayılabilir.

Art arda yeni makamların bulunduğu, klasik Türk müziği repertuarının en gözde parçalarının bestelendiği Selim III döneminde ilk yapıtlarını veren İsmail Dede Efendi, 18. yüzyılın sonunda Batı müziğiyle ilk ciddi bağlantıların sonucu olarak görülmeye başlayan yenilik hareketlerine sırt çevirmemiş olmakla birlikte, genellikle öncülerinden devraldığı kurallara bağlı bir bestecidir. Onun da temel görevi insan sesidir. Mevlevi ayininden ilahiye, kâr'dan köçekçeye, her formda ürün veren İsmail Dede Efendi içtenlikten kaynaklanan akıcılığı, bir müzik yapıtının en büyük erdemi saymıştır.

İsmail Dede Efendi'nin Eserleri

İsmail Dede Efendi, 500 dolayında beste yapmışsa da, nota kullanımının yaygın olmayışı ve müzik öğretiminin ezbere dayanması nedeniyle, bunların yarısına yakın bölümü unutulmuş, 8'i çalgısal, geri kalanı sözlü olmak üzere 267 yapıtı günümüze ulaşabilmiştir.

Sözlü yapıtlarından 49'u dinsel-tasavvufi, 218'i din dışıdır. İsmail Dede Efendi'nin dinsel-tasavvufi yapıtlarının en önemlileri Hüzzam, Saba ve Ferahfeza Mevlevi Ayinleridir. Din dışı yapıtlarının başlıcalarıysa şunlardır: Ferahfeza I. Beste (Ey kaşı keman tir-ı müjen cânıma geçti); Ferahfeza Ağırsemai (Bir dilber-i nâdide bir kâmet-i müstesna); Ferahfeza Yürüksemai (Bu gece ben yine bulbülleri hâmüş ettim); Sultaniyegâh Beste (Cân dilimiz lûtf-u keremkâr ile mamur); Sultaniyegâh Ağırsemai (Nihân ettim seni sinemde ey mehpâre cânımsın); Mahur Beste (Ey gonca-dehen hâr-ı elem cânıma geçti); Mahur Yürüksemai (Yine zevrâk- ı derûnum kırılıp kenâre düştü); Hicaz Beste (Ey çeşm-i âhû hicr ile tenhâlere saldın beni); Hicaz Yürüksemai (Yine neş'e-i muhabbet dil-ıl cânım etti seyda); Hicaz Şarkı (Mah yüzüne aşkıkanım); Şehnaz Şarkı (Sana ey cânımın cânı efendim); Acemaşiran Ağırsemai (Ey lebleri gonca yüzü gül serv-i bülendim); Şevkefza Yürüksemai (Ser-i zülf-ü anberini yüzüne nikâb edersin); Hüzzam Yürüksemai (Reh-i aşkında edip kaddimi kütâh gönül); Rast Kâr-ı Nev (Gözümde daim hayâl-i cânâ); Nihavendikebir Yürüksemai (Rencide olma sakın nigâh eylediğimden).

Aksak Semaî Usûlü

*) On zamanlı altı vurgulu Türk musikisinde çok kullanılmış usûllerimizdendir.

*) Aksak usulünden bir fazla zamanı (KE) vurgusuna ilave edilerek (KÂ) vurgusuna dönüştürülmesinden ibarettir. Dini musikimizde Mevlevi ayinerindeki saz bölümlerinden (çok kısa) başka yerde kullanıldığı görülmemiştir. Bütün saz semaileri (dördüncü haneler hariç) bu usûlle bestelenmiştir. Klasik faslımızın bestelerden sonra okunan sözlü eser olan Ağır Semailler'in çoğu bu usûlle bestelenmiştir

*) 10/16 rakkamı ile gösterilen mertebesine CURCUNA usûlü denir. Curcuna usûlü ismini alan DÜM(5) - TE (2) - KA (3) kalıbıda kullanılmıştır.

*) İkinci mertebesine AKSAK SEMAİ, üçüncü mertebesine AĞIR AKSAK SEMAİ denir. İki değişik Türk Akseğânının birleşmesinden meydana gelmiştir.

Aksak Semaî D a r b Usûlü

[10 / 8] m e r t e b e s i

- 1 . Darb : (Dü-Üm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 2 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 3 . Darb : (Ka-Aa) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 4 . Darb : (Dü-Üm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 5 . Darb : (Te-Ek) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 6 . Darb : (Tek) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]

Kaynak :

1) ' Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ' , M. Hurşit UNGAY

2) ' Türk Müsiki Nazariyatı ve Usûlleri-Kudüm Velveleleri ' İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]

Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik LUGAT

(Ferit Devellioğlu)

Neşve : sevinç, keyif

Câm : kadeh

Câm-ı fena : ölüm

Pend : öğüt

Ahlaf : birinin yerine gelecek, halef

Harabat-ı ilahi : ilahi aşk meydanı

Rindan : dünya işlerini hoşgören ; kalender

Kıram : ulular ; şerefliler

Mülaki : kavuşan

Bezmi-i ezel : başlangıcı olmayan geçmiş zaman meclisi

ihvân : candan dostlar